

'Brisante uitspraak Hof zal euro lang achtervolgen'

Opinie Ton Nijhuis in De Volkskrant

Achtergrond - 13 februari 2014

De brisante uitspraak van het Duitse Constitutioneel Hof wordt door markten en media onderschat, schrijft Ton Nijhuis, directeur van het Duitsland Instituut Amsterdam, in De Volkskrant.

De uitspraak van het Duitse Constitutioneel Hof afgelopen vrijdag over de grenzen van de macht van de Europese Centrale Bank (ECB) heeft opmerkelijk weinig deining in de media teweeggebracht. De markten reageerden opgelucht en door al het nieuws over het referendum in Zwitserland en de perikelen rondom Plasterk is de uitspraak al snel ondergesneeuwd geraakt. Ten onrechte, want het is een brisant oordeel dat in Karlsruhe is uitgesproken, een uitspraak die de euro nog vele jaren zal achtervolgen.

De 'markten' mogen misschien altijd gelijk hebben, maar lezen kunnen ze blijkbaar niet en nadenken nog minder. In de blijdschap over de beslissing van de rechters om de zaak aan het veel integratievriendelijker Europese Hof in Luxemburg over te dragen, heeft men verzuimd de motivatie goed te lezen en de consequenties ervan te doordenken.

Wat hebben de rechters gezegd? Het hof heeft in meerderheid vastgesteld dat Draghi's bazooka, de OMT (rechtstreekse monetaire transacties), verder gaat dan het mandaat van de ECB reikt. De crisismaatregelen zijn niet verenigbaar met de Duitse grondwet en worden in de ogen van de rechters in Karlsruhe ook niet gedekt door de Europese verdragen. Dit laatste moet uiteraard door de rechters in Luxemburg worden vastgesteld, maar ze krijgen wel een duidelijk advies uit Karlsruhe mee.

Bazooka

Nu zijn er een paar mogelijkheden. De Europese rechters besluiten eveneens dat de ECB in zijn lovenswaardige streven de crisis te bezweren haar bevoegdheden heeft overschreden. Als ook Luxemburg tot het oordeel mocht komen dat de maatregelen misschien wel verstandig en effectief waren, maar verder reiken dan het mandaat dat de ECB in de verdragen heeft meegekregen, dan heeft dit grote consequenties voor toekomstige crisismaatregelen. Van de bazooka blijft dan in de toekomst niet meer over dan een karabijn.

Het kan natuurlijk ook zijn dat de Europese rechters de strijd willen aangaan met hun collegae over de grens en grootmoedig besluiten dat Draghi's maatregelen wel degelijk binnen het toegekende mandaat vallen. In dat geval kan echter alsnog bij het Duitse Constitutioneel Hof worden geklaagd. De rechters aldaar hebben al laten weten dat ze niets moeten hebben van de crisispolitiek van de ECB en dat ze deze strijdig achten met de Duitse grondwet, omdat ze het politieke zelfbeschikkingsrecht van het volk uitholt. Een groen licht uit Luxemburg zou dus leiden tot een ramkoers met Duitsland. Dat kan er in het uiterste geval toe leiden dat de rechters de Duitse regering moeten verbieden nog langer mee te werken aan reddingsoperaties van de ECB. Hoe geloofwaardig is een hulppakket zonder Berlijn?

Beide opties zijn dus weinig aantrekkelijk en ondermijnen de slagkracht van de ECB.

Een derde, typisch Europese, mogelijkheid is om de zaak zo lang mogelijk voor je uit te schuiven, in de hoop dat de omstandigheden in de tussentijd zo wijzigen dat de urgentie niet meer aanwezig is, of dat een en ander in nieuwe afspraken ondertussen beter is geregeld. Dat kan echter nog lang duren. De crisis is verre van over en politieke enigheid op het Europese toneel is vooralsnog niet in zicht. Dit betekent dat er nog jaren onzekerheid zal bestaan over de grenzen van de handelingsspeelruimte van de ECB. De euro is nog niet zo ver uit de gevarezone dat de munt zich deze onzekerheid kan permitteren.

Onzekerheid

Kortom, de uitspraak zou voor de markten eigenlijk heel slecht nieuws moeten zijn, want wat Luxemburg ook doet, het leidt tot wat de markten het meest vrezen: onzekerheid.

De uitspraak van het Duitse Constitutioneel Hof legt nog op een andere manier de bijl aan de wortel van de euro. In de beginjaren van de euro hebben de markten de munt met een bijzonder lage rente voor alle deelnemende landen beloofd. Dit was eigenlijk omdat de euro toch als een soort voortzetting van de D-mark werd gezien. Duitsland was en is het anker dat de euro tot een sterke en standvastige munt maakt.

Maar wat zijn de gevolgen wanneer de twee meest gerespecteerde Duitse instituties laten blijken weinig vertrouwen te hebben in de huidige europolitiek? De Duitse Bundesbank laat al jaren weten grote bezwaren te hebben tegen het in Frankfurt gevoerde beleid. Nu heeft ook Karlsruhe fundamentele twijfel over de wijze waarop Draghi de euro door deze crisis probeert te loodsen.

De euro had vanaf het begin het probleem dat het een munt zonder land was en zijn fundament bestond uit afspraken. Hoe hard deze afspraken waren en hoe stevig daarmee het fundament, hebben we gezien. Dat de munt nu ook nog haar substituu­­tland, Duitsland, begint te verliezen, zou niet alleen de markten, maar ook de overige eurolanden, moeten veron­­trusten.

In plaats van de uitspraak van het Constitutioneel Hof zo veel mogelijk te negeren, zouden deze landen samen met Duitsland moeten werken aan een nieuw fundament voor de munt dat wel geloofwaardig is.

Vanaf het begin is er tussen Duitsland en Frankrijk onenigheid geweest over de aard, bevoegdheden en doelstellingen van de Europese Centrale Bank en daarmee over de vraag wat voor type munt de euro eigenlijk is. Deze fundamentele onenigheid heeft men lang kunnen maskeren en negeren. Het lijkt er nu op dat het Duitse Constitutioneel Hof met juridische middelen een eenduidig antwoord op deze vraag probeert af te dwingen.

[Ton Nijhuis](#) is wetenschappelijk directeur van het Duitsland Instituut Amsterdam. Dit artikel verscheen op 12 februari 2014 in [De Volkskrant >>](#)

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel:

<https://duitslandinstituut.nl/artikel/2882/brisante-uitspraak-hof-zal-euro-lang-achtervolgen>